

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 10 april 2014*

”Begäran om förhandsavgörande — Immaterialrätt — Upphovsrätt och närstående rättigheter — Harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället — Direktiv 2001/29/EG — Artikel 5.2 b och 5.5 — Rätt till mångfaldigande — Undantag och inskränkningar — Mångfaldigande för privat bruk — Kopia av lagligt ursprung — Direktiv 2004/48/EG — Tillämpningsområde”

I mål C-435/12,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Hoge Raad der Nederlanden (Nederländerna) genom beslut av den 21 september 2012, som inkom till domstolen den 26 september 2012, i målet

ACI Adam BV m.fl.

mot

Stichting de Thuis kopie,

Stichting Onderhandelingen Thuis kopie vergoeding,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden L. Bay Larsen, domstolens vice ordförande K. Lenaerts, tillika tillförordnad domare på första avdelningen, M. Safjan, J. Malenovský (referent) och A. Prechal,

generaladvokat: P. Cruz Villalón,

justitiesekreterare: förste handläggaren M. Ferreira,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 9 oktober 2013,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- ACI Adam BV m.fl., genom D. Visser, advocaat,
- Stichting de Thuis kopie och Stichting Onderhandelingen Thuis kopie vergoeding, genom T. Cohen Jehoram och V. Rorsch, advocaten,
- Nederländernas regering, genom C. Schillemans och M. Noort, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: nederländska.

- Spaniens regering, genom M. García-Valdecasas Dorrego, i egenskap av ombud,
 - Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av P. Gentili, avvocato dello Stato,
 - Litauens regering, genom D. Kriauciūnas och J. Nasutavičienė, båda i egenskap av ombud,
 - Österrikes regering, genom A. Posch, i egenskap av ombud,
 - Europeiska kommissionen, genom J. Samnadda och F. Wilman, båda i egenskap av ombud,
- och efter att den 9 januari 2014 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 5.2 b och 5.5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, s. 10) och av Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004 om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter (EUT L 157, s. 45, och rättelser i EUT L 195, 2004, s. 16, och EUT L 204, 2007, s. 27).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan å ena sidan ACI Adam BV och ett antal andra företag (nedan kallade ACI Adam m.fl.) och å andra sidan Stichting de Thuis kopie (nedan kallad Thuis kopie) och Stichting Onderhandelingen Thuis kopie vergoeding (nedan kallad SONT), två stiftelser med uppdrag att för det första uppbära och fördela den kompensation som ska betalas av tillverkare och importörer av lagringsmedier för mångfaldigande för privat bruk av litterära, vetenskapliga eller konstnärliga verk (nedan kallad kompensation för privatkopiering) och för det andra fastställa storleken på denna kompensation, varvid SONT beaktar den skada som orsakas av kopiering från olagliga källor.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 2001/29

- 3 Skälen 22, 31, 32, 35, 38 och 44 i direktiv 2001/29 har följande lydelse:
"(22) Syftet att på lämpligt sätt främja spridning av kultur får inte nås genom att ett strikt skydd av rättigheter offras eller genom att otillåtna former av spridning av efterbildade kulturella verk tolereras.
...
(31) En skälig avvägning mellan rättigheter och intressen hos de olika kategorierna av rättsinnehavare samt mellan de olika kategorierna av rättsinnehavare och användarna av skyddade alster måste upprätthållas. ...

(32) Detta direktiv innehåller en uttömmande förteckning över undantagen och inskränkningarna från mångfaldiganderätten och rätten till överföring till allmänheten. Vissa undantag och inskränkningar gäller endast mångfaldiganderätten, när så är lämpligt. I denna förteckning tas vederbörlig hänsyn till de olika rättstraditionerna i medlemsstaterna, samtidigt som syftet är att säkerställa en fungerande inre marknad. Medlemsstaterna bör nå samstämmighet i tillämpningen av dessa undantag och inskränkningar, och detta kommer att utvärderas vid den kommande översynen av genomförandelagstiftningen.

...

(35) När det gäller vissa undantag eller inskränkningar bör rättsinnehavarna få rimlig kompensation för att ge dem skälig ersättning för användningen av deras skyddade verk eller andra alster. Vid fastställande av formen, de närmare bestämmelserna om och den eventuella nivån på denna rimliga kompensation bör de särskilda förhållandena i varje enskilt fall beaktas. När dessa förhållanden bedöms är ett värdefullt kriterium den eventuella skadan för rättsinnehavarna av åtgärden i fråga. I de fall när rättsinnehavarna redan har erhållit betalning i någon annan form, t.ex. som en del av en licensavgift, behöver det inte krävas någon särskild eller separat betalning. Vid fastställandet av nivån på den rimliga kompensationen bör full hänsyn tas till i hur stor utsträckning sådana tekniska åtgärder som avses i detta direktiv används. I vissa situationer när förfånget för rättsinnehavaren är obetydligt behöver det inte uppkomma någon betalningsskyldighet.

...

(38) Medlemsstaterna bör ges möjlighet att besluta om undantag eller inskränkningar, förutsatt att rimlig kompensation säkerställs, från mångfaldiganderätten för vissa former av mångfaldigande av ljudmaterial, bildmaterial och audiovisuellt material för privat bruk. Detta kan omfatta införande eller förlängning av ersättningssystem som kompensation för förfånget för rättsinnehavarna. Även om skillnader mellan dessa ersättningssystem påverkar den inre marknadens funktion, bör dessa skillnader, då det gäller analog privatkopiering, inte få några betydande effekter på informationssamhällets utveckling. Digital privatkopiering kan bli vanligare och få större ekonomisk betydelse. Vederbörlig hänsyn bör därför tas till skillnaderna mellan digital privatkopiering och analog privatkopiering, och det bör i vissa avseenden göras åtskillnad mellan dem.

...

(44) Tillämpningen av undantagen och inskränkningarna i detta direktiv bör ske i överensstämmelse med internationella förpliktelser. Sådana undantag och inskränkningar bör inte tillämpas på ett sätt som inkräktar på rättsinnehavarens legitima intressen eller gör intrång i det normala utnyttjandet av dennes verk eller andra alster. När medlemsstaterna beslutar om sådana undantag eller inskränkningar, bör de särskilt ta vederbörlig hänsyn till de ökande ekonomiska verkningar dessa undantag eller inskränkningar kan få i den nya elektroniska miljön. Räckvidden för vissa undantag eller inskränkningar kan därför behöva begränsas ytterligare, då det gäller vissa nya användningar av upphovsrättsligt skyddade verk och andra alster.”

4 I artikel 2 a i direktiv 2001/29 stadgas följande:

”Medlemsstaterna skall föreskriva en ensamrätt att tillåta eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent, mångfaldigande, oavsett metod och form, helt eller delvis

a) för upphovsmän: av deras verk.”

5 Artikel 5.2 och 5.5 i direktivet föreskriver följande:

”2. Medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkningar från den rätt till mångfaldigande som avses i artikel 2 i följande fall:

...

b) För mångfaldigande på alla typer av medier utfört av en fysisk person för privat bruk och där syftet varken direkt eller indirekt är kommersiellt, under förutsättning att rättsinnehavarna får rimlig kompensation varvid hänsyn skall tas till huruvida de tekniska åtgärder som avses i artikel 6 har tillämpats på det berörda verket eller alstret eller inte.

...

5. De undantag och inskränkningar som föreskrivs i punkterna 1, 2, 3 och 4 får endast tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket eller annat alster och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas legitima intressen.”

6 Artikel 6 i direktivet har följande lydelse:

”1. Medlemsstaterna skall ge tillfredsställande rättsligt skydd mot kringgående av effektiva tekniska åtgärder om personen som utför kringgåendet känner till eller har skälig anledning att anta att han eller hon utför en sådan handling.

...

3. I detta direktiv avses med teknisk åtgärd varje teknik, anordning eller komponent som har utformats till att vid normalt bruk förhindra eller begränsa handlingar, med avseende på verk eller andra alster, som inte är tillåtna av innehavaren av enligt lag föreskriven upphovsrätt eller enligt lag föreskrivna till upphovsrätten närstående rättigheter eller av den rätt av sitt eget slag som föreskrivs i kapitel III i [Europaparlamentets och rådets direktiv 96/9/EG av den 11 maj 1996 om rättsligt skydd för databaser]. Tekniska åtgärder skall anses vara ’effektiva’ om användningen av ett skyddat verk eller annat alster kontrolleras av rättsinnehavarna genom en åtkomstkontroll- eller skyddsprocess, t.ex. kryptering, kodning eller annan omvandling av verket eller alstret eller en kontrollmekanism för kopiering, om processen uppfyller skyddsändamålet.

4. Trots det rättsliga skyddet enligt punkt 1, i avsaknad av frivilliga åtgärder från rättsinnehavarnas sida, inbegripet avtal mellan rättsinnehavare och andra berörda parter, skall medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att rättsinnehavarna gör det möjligt för en person, som enligt nationell lagstiftning har rätt att utnyttja undantag eller inskränkningar i enlighet med artikel 5.2 a, 5.2 c-e, 5.3a-b eller 5.3 e, att utnyttja sådana undantag eller inskränkningar i den mån som behövs för att sådana undantag eller inskränkningar skall kunna utnyttjas, om denna person har laglig tillgång till det skyddade verket eller alstret i fråga.

...”

Direktiv 2004/48

7 Artikel 1 i direktiv 2004/48 preciserar direktivets syfte på följande sätt:

”Detta direktiv gäller de åtgärder, förfaranden och sanktioner som är nödvändiga för att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter. Med begreppet ’immateriella rättigheter’ avses i detta direktiv även industriella rättigheter.”

- 8 Artikel 2 i direktivet rör direktivets tillämpningsområde. I artikel 2.1 föreskrivs följande:

”Utan att det påverkar de medel som föreskrivs eller kan komma att föreskrivas i gemenskapslagstiftningen eller i nationell lagstiftning, förutsatt att dessa medel är gynnsammare för rättighetshavaren, skall de åtgärder, förfaranden och sanktioner som föreskrivs i detta direktiv vara tillämpliga, i enlighet med artikel 3, vid varje intrång i de immateriella rättigheter som följer av gemenskapsrätten och/eller den berörda medlemsstatens nationella rätt.”

Nederländsk rätt

- 9 Artikel 1 i upphovsrättslagen (Auteurswet, Stb. 2008, nr 538) ger upphovsmannen till ett litterärt, vetenskapligt eller konstnärligt verk, eller den som övertagit dennes rättigheter, bland annat ensamrätt att mångfaldiga detta verk, med de inskränkningar som fastställs i lagen.
- 10 Artikel 16c.1 och 16c.2 i upphovsrättslagen slår fast principen om kompensation för privatkopiering. Bestämmelsen lyder som följer:

”1. Mångfaldigande helt eller delvis av ett verk via ett medium som är avsett att återge ett verk anses inte utgöra intrång i upphovsrätten till litterära, vetenskapliga och konstnärliga verk om mångfaldigandet sker utan att ett direkt eller indirekt kommersiellt syfte föreligger och uteslutande för egen övning, studier eller för enskilt bruk av den fysiska person som genomför mångfaldigandet.

2. För sådant mångfaldigande som avses i första punkten ska rimlig kompensation erläggas till förmån för upphovsmannen eller den som övertagit dennes rättigheter. Skyldigheten att erlagga kompensation åvilar tillverkaren eller importören av sådana medier som avses i första punkten.”

- 11 Artikel 1019h i civilprocesslagen (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering), som utgör ett införlivande av artikel 14 i direktiv 2004/48, har följande lydelse:

”I den mån det behövs ska, med undantag från bok I avdelning II avsnitt 12.2 och artikel 843 a.1, den förlorande parten förpliktas att bära rimliga och proportionerliga kostnader för förfarandet och andra kostnader som har åsamkats den vinnande parten om det inte är oskäligt.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 12 ACI Adam m.fl. är importörer och/eller tillverkare av tomma lagringsmedier, såsom cd och cd-r.
- 13 Enligt artikel 16c i upphovsrättslagen ska ACI Adam m.fl. betala kompensation för privatkopiering till Thuiskopie, med ett belopp som fastställs av SONT.
- 14 ACI Adam m.fl. ser det som felaktigt att detta belopp beaktar den skada som upphovsrättsinnehavare i förekommande fall lider till följd av kopiering från olagliga källor.
- 15 ACI Adam m.fl. väckte därför talan mot Thuiskopie och SONT vid Rechtbank te 's-Gravenhage (allmänna underrätten i Haag) och gjorde gällande att kompensationen för privatkopiering enligt artikel 16c.2 i upphovsrättslagen uteslutande är avsedd att ersätta rättsinnehavarna för mångfaldigande som faller under artikel 16c.1 i samma lag och att skada till följd av kopiering av verk från olagliga källor inte ska beaktas när det bestäms hur hög kompensationen ska vara.
- 16 Rechtbank ogillade talan genom dom av den 25 juni 2008.

- 17 ACI Adam m.fl. överklagade den domen till Gerechtshof te 's-Gravenhage (överrätten i Haag). Genom dom av den 15 november 2010 fastställde den instansen Rechtbanks avgörande.
- 18 ACI Adam m.fl. överklagade Gerechtshofs dom till Hoge Raad der Nederlanden. Denna gjorde bedömningen att direktiv 2001/29 inte preciserar huruvida mångfaldigande från olagliga källor ska beaktas vid fastställandet av den rimliga kompensationen enligt artikel 5.2 b i direktivet.
- 19 Mot denna bakgrund beslutade Hoge Raad att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:
- ”1. Ska artikel 5.2 b i direktiv 2001/29, för sig eller jämförd med artikel 5.5 i direktivet, tolkas så, att inskränkningen där av upphovsrätten gäller mångfaldigande som uppfyller kraven i artikeln, oavsett huruvida den berörda fysiska personen rättsenligt, det vill säga utan åsidosättande av rättsinnehavarnas upphovsrätt, har förfogat över de exemplar av verket som använts för mångfaldigandet, eller gäller inskränkningen enbart mångfaldigande utifrån exemplar som den berörda personen fått tillgång till utan upphovsrättsintrång?
- 2 a) Om svaret på fråga 1 är det senare alternativet, kan då en tillämpning av 'trestegstestet' i artikel 5.5 i direktiv 2001/29 motivera att tillämpningsområdet för inskränkningen i artikel 5.2 i direktivet utvidgas, eller kan en tillämpning av detta test endast medföra att räckvidden för inskränkningen begränsas?
- b) Om svaret på fråga 1 är det senare alternativet, utgör då artikel 5 i direktiv 2001/29 eller någon annan unionsbestämmelse hinder för en nationell bestämmelse enligt vilken mångfaldigande som genomförs av en fysisk person för enskilt bruk utan direkt eller indirekt kommersiellt syfte medför rätt till rimlig kompensation, oavsett huruvida mångfaldigandet enligt artikel 5.2 i direktivet är tillåtet och även om den nationella bestämmelsen inte inkräktar på rättsinnehavarens ensamrätt och dennes anspråk på ersättning för skada?
- Har det någon betydelse för svaret på den frågan, mot bakgrund av 'trestegstestet' i artikel 5.5 i direktiv 2001/29, att teknisk utrustning för att bekämpa olovlig privatkopiering (ännu) inte finns tillgänglig?
3. Är direktiv 2004/48 tillämpligt i ett mål som det förevarande, där – efter det att en medlemsstat med stöd av artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 har ålagt tillverkare och importörer av lagringsmedier ägnade och avsedda för mångfaldigande av verk att betala den rimliga kompensation som stadgas i denna bestämmelse och har bestämt att denna kompensation ska erläggas till en av staten anvisad organisation som har till uppdrag att uppbära och fördela kompensationen – den som avkrävs betalning yrkar att rätten till nackdel för organisationen och mot dennas bestridande fastställer vissa omtvistade omständigheter som är av betydelse när det gäller att bestämma en rimlig kompensation?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första och den andra frågan

- 20 Den hänskjutande domstolen har ställt den första och den andra frågan, som ska prövas gemensamt, för att få klarhet i huruvida unionsrätten, särskilt artikel 5.2 b jämförd med artikel 5.5 i direktiv 2001/29, ska tolkas så, att den utgör hinder för nationell lagstiftning, som den i fråga i det nationella målet, som inte skiljer mellan lagliga och olagliga källor vid mångfaldigande för privat bruk.

- 21 Domstolen erinrar inledningsvis om att medlemsstaterna, enligt artikel 2 i direktiv 2001/29, ska föreskriva en ensamrätt för upphovsmän att tillåta eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent, mångfaldigande, oavsett metod och form, helt eller delvis av deras verk, samtidigt som medlemsstaterna enligt artikel 5.2 i direktivet får föreskriva undantag eller inskränkningar från denna rätt.
- 22 Vad gäller räckvidden för dessa undantag och inskränkningar, erinrar domstolen om att enligt dess fasta praxis ska bestämmelser i ett direktiv som utgör undantag från en allmän princip som föreskrivs i samma direktiv tolkas restriktivt (dom Infopaq International, C-5/08, EU:C:2009:465, punkt 56 och där angiven rättspraxis).
- 23 Av detta framgår att de olika undantagen och inskränkningarna i artikel 5.2 i direktiv 2001/29 ska tolkas restriktivt.
- 24 Det ska också påpekas att enligt artikel 5.5 i direktiv 2001/29 får undantagen och inskränkningarna av rätten till mångfaldigande endast tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket eller annat alster och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas legitima intressen.
- 25 Som framgår av lydelsen av artikel 5.5 i direktiv 2001/29 preciserar denna bestämmelse endast villkoren för att tillämpa de undantag och inskränkningar av rätten till mångfaldigande som godkänns i artikel 5.2 i direktivet, det vill säga att de endast får tillämpas i vissa särskilda fall, inte strider mot det normala utnyttjandet av verket eller annat alster och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas legitima intressen. Artikel 5.5 i direktivet definierar följaktligen inte det materiella innehållet i de olika undantag och inskränkningar som anges i artikel 5.2, utan träder in först när dessa tillämpas av medlemsstaterna.
- 26 Artikel 5.5 i direktiv 2001/29 har följaktligen varken till syfte att påverka det materiella innehållet i de bestämmelser som omfattas av artikel 5.2 i detta direktiv eller att utvidga räckvidden för de olika undantag och inskränkningar som föreskrivs där.
- 27 Det framgår vidare av skäl 44 i direktiv 2001/29 att det varit unionslagstiftarens avsikt att beakta att när medlemsstaterna föreskriver undantag eller inskränkningar som avses i direktivet, kan räckvidden för vissa undantag eller inskränkningar behöva begränsas ytterligare, då det gäller vissa nya användningar av upphovsrättsligt skyddade verk och andra alster. Däremot öppnar varken det skälet eller någon annan bestämmelse i direktivet för någon möjlighet för medlemsstaterna att utvidga räckvidden för sådana undantag eller inskränkningar.
- 28 Mer specifikt får medlemsstaterna, enligt artikel 5.2 b i direktiv 2001/29, föreskriva undantag eller inskränkningar från upphovsmannens exklusiva rätt till mångfaldigande av sitt verk, när det är fråga om mångfaldigande på alla typer av medier utfört av en fysisk person för privat bruk och där syftet varken direkt eller indirekt är kommersiellt (nedan kallat undantaget för privatkopiering).
- 29 Den bestämmelsen stadgar dock inget uttryckligt om lagliga respektive olagliga källor för mångfaldigande av verket.
- 30 Domstolen ska därför tolka lydelsen av bestämmelsen utifrån principen om en restriktiv tolkning, som erinrats om i punkt 23 ovan.
- 31 En sådan tolkning förutsätter att artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 förstås så, att undantaget för privatkopiering förvisso förhindrar upphovsrättsinnehavare att stödja sig på sin ensamrätt att tillåta eller förbjuda mångfaldigande för att hindra privatkopiering av deras verk. Samtidigt medger en sådan

tolkning inte att nämnda bestämmelse anses medföra att upphovsrättsinnehavarna utöver denna uttryckligt stadgade inskränkning måste tolerera intrång i sina rättigheter i samband med privatkopiering.

- 32 Den slutsatsen stöds också av det sammanhang som artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 ingår i samt av bestämmelsens syften.
- 33 Det framgår av skäl 32 i direktiv 2001/29 att förteckningen över undantag i artikel 5 ska säkerställa en avvägning mellan de olika rättstraditionerna i medlemsstaterna och en fungerande inre marknad.
- 34 Av detta följer att medlemsstaterna utifrån sina rättstraditioner kan välja om de ska införa de olika undantagen i artikel 5. Så snart de har valt att införa ett visst undantag måste detta dock tillämpas på ett konsekvent sätt, så att det inte riskerar att skada syftet med direktiv 2001/29 att säkerställa en fungerande inre marknad.
- 35 Om medlemsstaterna hade möjlighet att välja huruvida de skulle införa lagstiftning som tillåter mångfaldigande för privat bruk även från olagliga källor, skulle det uppenbart vara till skada för en fungerande inre marknad.
- 36 Det framgår av skäl 22 i direktivet att syftet att på lämpligt sätt främja spridning av kultur inte får nås genom att ett strikt skydd av rättigheter offras eller genom att otillåtna former av spridning av efterbildade kulturella verk tolereras.
- 37 En nationell lagstiftning som inte gör någon skillnad mellan privatkopior från lagliga respektive olagliga källor kan således inte godtas.
- 38 Dessutom kan tillämpningen av nationell lagstiftning som den i fråga i det nationella målet, som inte skiljer mellan lagliga och olagliga källor vid mångfaldigande för privat bruk, strida mot vissa villkor i artikel 5.5 i direktiv 2001/29.
- 39 För det första, om det medgavs att sådant mångfaldigande kan ske från olagliga källor skulle det uppmuntra omsättningen att otillåtna kopior av verk och därmed ofrånkomligen minska volymen av försäljning eller andra lagliga transaktioner avseende de skyddade verken, vilket skulle vara till men för ett normalt utnyttjande av dessa.
- 40 Tillämpningen av en sådan nationell lagstiftning kan, beträffande konstaterandet i punkt 31 ovan, medföra att upphovsrättsinnehavaren ooberättigat lider skada.
- 41 Av detta följer att artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 ska tolkas så, att den inte omfattar privatkopior från en olaglig källa.
- 42 Likaså beträffande artikel 5.5 i direktiv 2001/29 har den hänskjutande domstolen frågat sig huruvida, vid bedömningen av om nationell lagstiftning, såsom den i fråga i det nationella målet, är förenlig med unionsrätten, hänsyn ska tas till att tekniska åtgärder i den mening som avses i artikel 6 i direktivet, och som artikel 5.2 b i direktivet hänvisar till, (ännu) inte existerar vid lagstiftningens ikraftträdande.
- 43 Domstolen har slagit fast att tekniska åtgärder i den mening som avses i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 har till syfte att begränsa sådana handlingar som rättsinnehavarna inte har tillåtit, det vill säga att säkerställa en riktig tillämpning av den bestämmelsen och att därigenom hindra sådana handlingar som inte uppfyller de stränga krav som uppställs i nämnda bestämmelse (se, för ett liknande resonemang, dom VG Wort m.fl., C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, punkt 51).

- 44 Eftersom det är medlemsstaterna och inte rättsinnehavarna som beslutar om undantaget för privatkopiering och som tillåter att skyddade verk och andra alster används för att göra kopior för privat bruk, ankommer det följaktligen på den medlemsstat som genom att införa undantaget har tillåtit privatkopiering att säkerställa en korrekt tillämpning av nämnda undantag och därigenom begränsa handlingar som inte har tillåtits av rättsinnehavarna (se, för ett liknande resonemang, dom VG Wort m.fl., EU:C:2013:426, punkterna 52 och 53).
- 45 Det framgår av punkterna 39 och 40 ovan att nationell lagstiftning, som den i fråga i det nationella målet, som inte skiljer mellan mångfaldigande för privat bruk som sker från lagliga respektive olagliga källor inte kan säkerställa en korrekt tillämpning av undantaget för privatkopiering. Den omständigheten att det inte finns någon teknisk åtgärd för att förhindra otillåten privatkopiering påverkar inte den slutsatsen.
- 46 Av detta följer att vid bedömningen av huruvida nationell lagstiftning såsom den i fråga i det nationella målet är förenlig med unionsrätten ska det inte beaktas att tekniska åtgärder i den mening som avses i artikel 6 i direktiv 2001/29 och som artikel 5.2 b i direktivet hänvisar till (ännu) inte existerar.
- 47 Slutligen påverkas inte domstolens slutsats i punkt 41 ovan med hänsyn till kravet på "rimlig kompensation" i artikel 5.2 b i direktiv 2001/29.
- 48 Enligt den bestämmelsen är de medlemsstater som beslutar att införa undantaget för privatkopiering skyldiga att i sin nationella rätt föreskriva en rätt till "rimlig kompensation" för rättsinnehavarna.
- 49 En tolkning av denna bestämmelse som innebär att de medlemsstater som har infört undantaget för privatkopiering – vilket regleras i unionsrätten och i vilket begreppet rimlig kompensation, i enlighet med lydelsen i skälen 35 och 38 i direktivet, ingår som en viktig beståndsdel – fritt kunde precisera dess parametrar på ett inkonsekvent och icke harmoniserat sätt, med eventuella variationer mellan medlemsstaterna emellan, skulle strida mot direktivets syfte att harmonisera vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället samt hindra snedvridningar av konkurrensen inom den inre marknaden som beror på skillnader mellan medlemsstaternas lagstiftningar (dom Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, punkterna 35 och 36).
- 50 Enligt domstolens praxis är syftet med den rimliga kompensationen att ersätta upphovsmännen för privatkopiering av deras skyddade verk utan tillstånd. Den ska således betraktas som en ersättning för upphovsmannens skada till följd av sådan kopiering (se, för ett liknande resonemang, dom Padawan, EU:C:2010:620, punkterna 30, 39 och 40).
- 51 Det ankommer således i princip på den person som har förorsakat en sådan skada, det vill säga den som har kopierat det skyddade verket utan föregående tillstånd från rättsinnehavaren, att ersätta den skada som uppkommit genom att finansiera rättsinnehavarens kompensation (se, för ett liknande resonemang, domarna Padawan, EU:C:2010:620, punkt 45, och Stichting de Thuiskopie, C-462/09, EU:C:2011:397, punkt 26).
- 52 Domstolen har emellertid medgett att medlemsstaterna – med tanke på de praktiska svårigheterna med ett sådant system för rimlig kompensation – i syfte att finansiera den rimliga kompensationen får införa en avgift för privatkopiering som inte belastar de berörda privatpersonerna direkt utan dem som kan låta kostnaden för privatkopieringsavgiften få genomslag på priset för att tillhandahålla utrustning, apparater och medier för mångfaldigande eller för att tillhandahålla mångfaldigandetjänster, så att kostnaden för avgiften i slutändan kommer att övervältras på de privata användare som betalar detta pris (se, för ett liknande resonemang, domarna Padawan, EU:C:2010:620, punkterna 46 och 48, och Stichting de Thuiskopie, EU:C:2011:397, punkterna 27 och 28).

- 53 Det framgår vidare av skäl 31 i direktiv 2001/29 att det avgiftssystem som den berörda medlemsstaten inför måste upprätthålla en skälig avvägning mellan rättigheter och intressen hos å ena sidan upphovsmännen, som ska få en rimlig kompensation, och å andra sidan användarna av skyddade alster.
- 54 Ett system med avgifter för privatkopiering, som det i fråga i det nationella målet, som inte skiljer mellan mångfaldigande för privat bruk som sker från lagliga respektive olagliga källor vad gäller beräkningen av den rimliga kompensationen upprätthåller inte en sådan skälig avvägning som nämns i punkten ovan.
- 55 I ett sådant system beräknas den vållade skadan, och därmed det belopp som ska betalas som rimlig kompensation, som den skada som åsamkas upphovsmännen genom mångfaldigande för privat bruk utifrån såväl lagliga som olagliga källor. Det belopp som beräknas på detta sätt övervältras sedan i slutändan på användarna av de skyddade alstren genom det pris dessa betalar för tillhandahållandet av utrustning, apparater och medier som möjliggör privatkopiering.
- 56 Alla användare som förvärvar sådan utrustning eller sådana apparater eller medier straffas således indirekt, eftersom de genom att betala för den kompensation som fastställs oberoende av huruvida mångfaldigande sker utifrån lagliga eller olagliga källor ofrånkomligen bidrar till att ersätta skada orsakad genom mångfaldigande för privat bruk utifrån olagliga källor som inte är tillåtet enligt direktiv 2001/29, vilket medför en icke försumbar extra kostnad för att kunna göra privata kopior som omfattas av undantaget i artikel 5.2 b.
- 57 Den situationen kan inte anses uppfylla kravet på en skälig avvägning mellan rättigheterna och intressena hos å ena sidan dem som har rätt till rimlig kompensation och å andra sidan användarna.
- 58 Av vad som anförts följer att den första och den andra frågan ska besvaras så, att unionsrätten, särskilt artikel 5.2 b jämförd med artikel 5.5 i direktiv 2001/29, ska tolkas så, att den utgör hinder för nationell lagstiftning, som den i fråga i det nationella målet, som inte skiljer mellan lagliga och olagliga källor vid mångfaldigande för privat bruk.

Den tredje frågan

- 59 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan för att få klarhet i huruvida direktiv 2004/48 ska tolkas så, att direktivet är tillämpligt vid en fastställsetalan, som i målet vid den nationella domstolen, som väckts av den som avkrävs rimlig kompensation mot den organisation som har till uppgift att uppbära och fördela denna kompensation bland upphovsrättsinnehavarna, vilken har bestritt talan.
- 60 Domstolen erinrar om att direktiv 2004/48, såsom framgår av artikel 1, syftar till att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter genom att införa olika åtgärder, förfaranden och sanktioner i medlemsstaterna.
- 61 Domstolen har slagit fast att bestämmelserna i direktiv 2004/48 inte syftar till att reglera samtliga aspekter av immaterialrätten utan endast dem som avser dels efterlevnaden av immaterialrättsskyddet, dels intrång i detta skydd, genom att föreskriva effektiva rättsmedel för att hindra, få att upphöra eller åtgärda samtliga immaterialrättsintrång (se dom Bericap Záródástechnikai, C-180/11, EU:C:2012:717, punkt 75).
- 62 Det framgår vidare av artikel 2.1 i direktiv 2004/48 att bestämmelserna i direktivet är begränsade till att säkerställa skyddet för diverse rättigheter som tillkommer de personer som förvärvat immateriella rättigheter, nämligen innehavare av sådana rättigheter. Bestämmelserna kan inte tolkas så, att de syftar

till att reglera de olika åtgärder och förfaranden som inrättats för personer som inte själva är rättighetsinnehavare och som inte enbart rör intrång i dessa rättigheter (se, för ett liknande resonemang, dom Bericap Záródástechnikai, EU:C:2012:717, punkt 77).

- 63 Ett mål, som det nationella målet, som rör räckvidden för undantaget för privatkopiering och återverkningarna på uppbörden och fördelningen av den rimliga kompensation som enligt artikel 5.2 b i direktiv 2001/29 ska betalas av importörer och/eller tillverkare av tomma lagringsmedier, uppkommer inte genom att en rättsinnehavare väcker talan för att hindra, få att upphöra eller åtgärda intrång i en befintlig immaterialrättighet, utan genom att en näringsidkare väcker talan angående den rimliga kompensation som denne är skyldig att betala.
- 64 Under dessa omständigheter är direktiv 2004/48 inte tillämpligt.
- 65 Av vad som anförts följer att den tredje frågan ska besvaras på följande sätt. Direktiv 2004/48 ska tolkas så, att det inte är tillämpligt vid en fastställesetalan, som i målet vid den nationella domstolen, som väckts av den som avkrävs rimlig kompensation mot den organisation som har till uppgift att uppbära och fördela denna kompensation bland upphovsrättsinnehavarna, vilken har bestritt talan.

Rättegångskostnader

- 66 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

- 1) **Unionsrätten, särskilt artikel 5.2 b jämförd med artikel 5.5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället, ska tolkas så, att den utgör hinder för nationell lagstiftning, som den i fråga i det nationella målet, som inte skiljer mellan lagliga och olagliga källor vid mångfaldigande för privat bruk.**
- 2) **Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004 om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter ska tolkas så, att det inte är tillämpligt vid en fastställesetalan, som i målet vid den nationella domstolen, som väckts av den som avkrävs rimlig kompensation mot den organisation som har till uppgift att uppbära och fördela denna kompensation bland upphovsrättsinnehavarna, vilken har bestritt talan.**

Underskrifter